

Анатолій ЧОРНИЙ
магістрант II курсу
спеціальності 242 Туризм і рекреація
Науковий керівник – доц. Ярослав МАРИНЯК

ВІДОБРАЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ПОШУКУ ПЕРСОНАЛУ ТА ПРАЦІ У СФЕРІ ТУРИЗМУ У ЗАРУБІЖНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ (НА ПРИКЛАДІ ПОЛЬЩІ)

Туризм як напрямок навчання у ЗВО та об'єкт наукових досліджень набуває великого зацікавлення в Польщі в XXI столітті. Перше твердження підтверджується високою загальною кількістю заявок від осіб, які хочуть розпочати навчання, а також кількістю кандидатів, які претендують на одне місце під час вступу. На актуальність другого вказують наукові дослідження, присвячені вивченню цієї галузі.

Ринок праці разом із проблемами його функціонування користувався незначною (кількісно та тематично), але зростаючою науковою популярністю серед дослідників, які займаються туризмом. На цей факт звертає увагу Б. Алейжяк, зазначаючи, що під час аналізу наукової літератури стосовно туристичного ринку праці за дві останні декади, можна помітити, що вона не є надто обширною [1, с. 119]. Ймовірно, з цієї причини З. Длугош у бібліографії туристичних публікацій не виділив окремої частини, присвяченої зайнятості чи ринку праці [4].

Зростання зацікавленості дослідників туризму ринком праці, ймовірно, має тісний зв'язок з посиленням змін на цьому ринку у XXI столітті, які виникли внаслідок взаємодії двох важливих процесів. Це була подальша економічна трансформація, що динамічно змінювала попит і пропозицію на ринку праці, та вступ Польщі до Європейського Союзу, що забезпечувало населенню легальний доступ до нових ринків праці. Наголошувалося, що інтеграція Польщі з ЄС принесє нові, важливі та науково значущі дослідницькі проблеми, що стосуються ринку праці у сфері туризму. Проведення цих досліджень рекомендувалося передусім фахівцям з економіки туризму та ринку праці Г. Голембскім; С. Босяцкім [5, с. 11–22; 3, с. 198–202].

Тенденції у дослідженнях туризму відображають динамічний ринок праці з його проблемами та викликами. Згадані процеси стали стимулом для досліджень щодо взаємозв'язку між політико-економічними змінами та явищами на ринку праці в туристичній галузі. Зосереджується увага на ролі туризму в стимулюванні попиту на працю в умовах високого безробіття у Польщі після 2000 року.

Водночас у дослідженнях вказується на те, що інвестування у туристичні послуги без ґрунтового прогнозування попиту може не лише не зменшити, а й посилити негативне явище безробіття. З початку економічної трансформації відзначається вплив туризму на зайнятість у європейському масштабі. Зокрема, встановлено, що розвиток туризму у Польщі не мав сприятливого впливу на зростання зайнятості. Польща, за підставі досліджень, є єдиною країною ЄС, у якій за розглянутий період розвиток туристичного руху не спричинив зростання значення туризму для економіки у сфері зайнятості, а навіть спостерігалось протилежне явище [6]. У дослідженнях А. Токажа-Коціка [7] вказується на взаємозв'язок попиту і пропозиції, а також здійснено аналіз щодо кількісно-просторової різноманітності мережі професійних, середніх та вищих навчальних закладів, які готують спеціалістів для роботи в обслуговуванні туристичного бізнесу.

Проблеми високого рівня безробіття в Польщі у першому десятилітті ХХІ століття породжували дослідження, спрямовані на визначення способів його зменшення. Це призвело до наукових пошуків з точки зору очікувань і вимог працедавців щодо працівників. У цій галузі спершу проводились дослідження реальних потреб польських роботодавців, виконання яких вони очікували від випускників напрямів туризму і рекреації, а також готельного бізнесу. На основі аналогічних вакансій, опублікованих у «Gazecie Wyborczej» у спеціалізованому додатку «Praca», було визначено професії та посади, які створюють найбільше вакансій у широкому розумінні туристичної індустрії в Малопольському воєводстві [1]. Також було прагнення визначити кадрові потреби роботодавців у туристичній галузі в окремих регіонах Польщі. Досягнута в наступні роки відносна рівновага між попитом і пропозицією на польському ринку праці сприяла дослідженням, орієнтованим на потреби, очікування та амбіції працівників, а також чинники, які впливають на якість роботи в туристичній галузі. У цьому напрямі було проведено діагностику сприйняття туристичного ринку праці працівниками з точки зору привабливості побудови кар'єри в туристичних компаніях. Було зазначено як фінансові, так і нефінансові чинники, що знижують інтерес до роботи в цій галузі. Крім амбіцій працівників, було проаналізовано також очікування студентів туризму щодо потенційних працедавців. Визначено чинники, які впливають на сприйняття роботи в цій галузі як привабливої та відповідність планованої кар'єри обраному напрямку навчання [2]. Досліджувалися думки випускників напрямку туризму щодо їхньої професійної підготовки в контексті вимог, які ставлять перед ними працедавці, а

також самооцінка шансів знайти роботу за спеціальністю фахівця з туризму та рекреації (Шарк-Еккард, Аугустинська, Лубковська, Новак). Прагнули перевірити взаємозалежність між статусом зайнятості та задоволеністю роботою в туристичній галузі [2].

Напрямок досліджень щодо визначення якості роботи представлений публікаціями, що звертають увагу на специфіку ставлення представників так званого покоління Y до роботи (Кахневська, Пара, Беднарська, Ольшевські) та показують вплив відмінностей між поколіннями на спосіб виконання професійних обов'язків у туристичній галузі [2; 4].

На основі аналізу наукових джерел, варто відзначити роль дослідження певних кваліфікацій та компетенцій працівників у сфері туризму, які оцінюються як працедавцями, так і самими працівниками. Завдяки цим дослідженням також було вивчено структуру професійної підготовки працівників цієї галузі та зроблено висновки щодо того, які чинники сприяють їх успішному функціонуванню на ринку праці [1]. Іншою перспективою досліджень туристичного ринку праці, яка також пояснює і демонструє взаємозв'язки між попитом і пропозицією, є орієнтація на економічно-професійні долі випускників вищих навчальних закладів за напрямом «Туризм». Процесами, які могли спонукати дослідників до вивчення цієї проблематики, були зростання кількості випускників цього напрямку та труднощі, з якими стикалися більшість випускників вищих навчальних закладів при входженні на ринок праці в першому десятилітті XXI століття (Піруг). Було проведено дослідження професійних шляхів випускників одного закладу – магістрів туризму та рекреації Академії фізичного виховання в Кракові. Визначено тенденції у виборі професійних напрямів та умов роботи випускників туризму, діагностовано ситуацію 500 випускників 2010 року (Борне-Янула, Банасик, 2012; Борне-Янула, 2012) та 2013 року (MSiT, 2014). Останніми роками спостерігається зростаючий науковий інтерес до чинників, що відповідають за успішне входження на ринок праці нових випускників туризму та рекреації.

Науковець Б. Алеїжяк звертає увагу на якості професійного потенціалу студентів туризму (так званому кар'єрному капіталу) як важливому чиннику, що визначає успіх перехідного періоду. Розглядали умови працевлаштування випускників туризму на прикладі випускників Лодзького університету (Жуліцкі). Визначали зв'язки між професійними практиками (Гробельна), досвідом роботи (у секторі екскурсиводів та аніматорів дозвілля) (Буковська) та працевлаштуванням випускників і формуванням майбутніх кадрів.

На основі аналізу цілей, сформульованих авторами досліджуваних

публікацій, також можна виділити напрям, який акцентується на пошуках і перевірці інноваційних методів дослідження та аналізу туристичного ринку праці. Розроблено методiku дослідження структури кваліфікацій працівників, що працюють у туристичній галузі, потреб у компетенціях і кваліфікаціях, а також попиту на роботу з використанням як вторинних методів (аналіз звітів, оголошень про роботу), так і первинних (опитування – анкети роботодавців) [1]. Представлено концепцію методики дослідження людських ресурсів в туризмі з погляду працедавців [2]. Показано можливості застосування конкретних процедур дослідження, що передбачають використання доступних статистичних даних для визначення впливу туризму на ринок праці (Якубовска, Бошяцкі). Жуліцкі вивчав методи і техніки, що сприяють встановленню змінних, що визначають ситуацію випускників туризму на ринку праці.

Незважаючи на зростаючий інтерес науковців до проблематики зайнятості в туризмі, це ще недостатньо вивчена сфера і не тільки в Польщі, а й у світі. Пошук причин цього стану не приводить до простих результатів. Однією з основних причин є відсутність доступних і вичерпних баз даних про ринок праці в туристичній галузі. Крім того, у випадку досліджень, заснованих на вторинних даних, великим обмеженням є конфіденційність багатьох даних, пов'язана із захистом особистої інформації. Натомість первинні дослідження пов'язані з великими витратами часу, високими фінансовими витратами та ризиком низької відповідності вибірки. Наведені труднощі не змінюють факту, що проблематика праці в туристичній галузі потребує подальших наукових досліджень.

Список використаних джерел:

1. Alejziak, B. (2014). Kwalifikacje i kompetencje pracowników turystyki. Próba diagnozy turystycznego rynku pracy. *Folia Turistica*, 32, 117–144.
2. Bednarska, M., Grobelna, A. (2017). Zmiana pokoleniowa na rynku pracy w turystyce. *Studia Oeconomica Posnaniensia*, 5(4), 104–125.
3. Bosiacki, S. (2005). Ekonomiczne problemy turystyki jako przedmiot badań naukowych w Polsce. W: R. Winiarski, W. Alejziak (red.). *Turystyka w badaniach naukowych*. Kraków–Rzeszów: Wydawnictwo AWF Kraków.
4. Długosz, Z. (2009). *Wybrana bibliografia piśmiennictwa turystycznego (2000–2008)*. Kraków: Krakowskie Towarzystwo Edukacyjne, Oficyna Wydawnicza AFM.
5. Gołembski, G. (2003). Turystyka jako czynnik integrujący badania naukowe. W: G. Gołembski (red.). *Kierunki rozwoju badań naukowych w turystyce*. Warszawa: Wydawnictwo Naukowe PWN, 11–22.
6. Seweryn, R. (2015). Wkład turystyki w tworzenie miejsc pracy w Polsce na tle wybranych krajów Unii Europejskiej po 1989 roku. *Nierówności Społeczne a Wzrost Gospodarczy*, 41(1), 390–399.
7. Tokarz-Kocik, A. (2016). Kształcenia kadr dla potrzeb obsługi ruchu turystycznego. *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Szczecińskiego. Ekonomiczne Problemy Turystyki*, 2(34), 377–385.